

Практичні питання банківської діяльності

Чи має право довірена особа отримати в банку спеціальний платіжний засіб (пластикову картку) фізичної особи – власника рахунку?

Порядок видачі та обслуговування банками (емітентами) спеціальних платіжних засобів (пластикових карток) урегульовано Положенням “Про порядок емісії спеціальних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням”, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 30.04.2010 р. № 223 (надалі – Положення).

Відповідно до пункту 6.2 розділу 6 Положення емітент зобов’язаний не розкривати іншим особам, крім держателя, ПІН-коду або іншої інформації, яка дає змогу виконувати платіжні операції з використанням спеціального платіжного засобу. Згідно з пунктом 1.4 Положення держатель спеціального платіжного засобу – фізична особа, яка на законних підставах використовує спеціальний платіжний засіб для ініціювання переказу коштів з відповідного рахунку в банку або здійснює інші операції із застосуванням зазначеного спеціального платіжного засобу. Однак частиною 2 статті 238 Цивільного кодексу України встановлено, що представник не може вчиняти правочин, який відповідно до його змісту може бути вчинений лише особисто тією особою, яку він представляє. З огляду на це, надання довіреній особі спеціального платіжного засобу і розголошення їй ПІН-коду чинним законодавством не передбачено. Водночас на підставі відповідної заяви фізичної особи – власника рахунку третій особі може бути надано додатковий спеціальний платіжний засіб для користування рахунком.

Чи має право довірена особа фізичної особи-підприємця відкрити поточний рахунок у банку?

Порядок відкриття рахунків встановлено Інструкцією “Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах”, затвердженою постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492 (надалі – Інструкція). Так, відповідно до пункту 3.4 Інструкції встановлено перелік документів, які необхідно подати фізичній особі-підприємцю для відкриття поточного рахунку. Водночас пунктом 3.1 передбаче-

но, що для суб’єктів господарювання (до яких належать фізичні особи-резиденти) відкриття рахунків можливе уповноваженими представниками. Крім того, це підтверджується і пунктом 18.18 Інструкції, відповідно до якого фізичні особи, у тому числі фізичні особи-підприємці, під час відкриття поточного рахунку подають картку зі зразками підписів згідно з додатком 4 до цієї Інструкції, до якої включаються зразки підписів власника рахунку та/або його довірених осіб. Зразки підписів довірених осіб засвідчуються уповноваженою особою банку за умови їх особистої присутності та пред’явлення паспорта або іншого документа, що посвідчує особу, і документа, виданого органом державної податкової служби, що свідчить про реєстрацію фізичної особи – резидента в Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків. З огляду на це, чинним законодавством України передбачена можливість відкриття довіреною особою фізичної особи-підприємця поточних рахунків.

Фізична особа подала до банку платіжне доручення, в якому один із реквізитів платник зазначив неправильно (вказано неналежного отримувача). Який у такому разі порядок повернення коштів?

Відповідно до статті 33 Закону України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” платник несе перед банком або іншою установою – учасником платіжної системи, що його обслуговують, відповідальність, передбачену умовами укладеного між ними договору. Платник несе відповідальність за відповідність інформації, зазначеної ним у документі на переказ, суті операції, щодо якої здійснюється цей переказ. Платник має відшкодувати банку або іншій установі – учаснику платіжної системи шкоду, заподіяну внаслідок невідповідності інформації. Крім того, згідно з пунктом 2.35 Інструкції “Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті”, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22, кошти, що помилково зараховані на рахунок неналежного отримувача, мають повертатися ним у строки, встановлені законодавством України. За їх порушення неналежний отримувач несе відповідальність згідно із законодавством України. У разі неповернення нена-

лежним отримувачем з будь-яких причин коштів у зазначений строк повернення їх здійснюється в судовому порядку.

Чи має право учасник (засновник) юридичної особи, який не є керівником, на свій письмовий запит отримати необхідну інформацію щодо рахунку такої особи?

Відповідно до статті 60 Закону України “Про банки і банківську діяльність” банківською таємницею зокрема є відомості про банківські рахунки клієнтів, операції, проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди тощо. Детально порядок розкриття інформації, що є банківською таємницею, регламентовано “Правилами зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці”, затвердженими постановою Правління Національного банку України від 14.07.2006 р. № 267 (надалі – Правила). Згідно з пунктом 3.1 Правил банки розкривають інформацію, що становить банківську таємницю, на письмовий запит (дозвіл) юридичної особи – клієнта банку, який має бути підписаний керівником або уповноваженою ним особою та скріплений печаткою юридичної особи. Статтею 65 Господарського кодексу України встановлено, що для керівництва господарською діяльністю підприємства власник (власники) або уповноважений ним орган призначає (обирає) керівника підприємства. Керівник підприємства без доручення від імені підприємства, представляє його інтереси в органах державної влади і органах місцевого самоврядування, інших організаціях, у відносинах із юридичними особами та громадянами, формує адміністрацію підприємства і вирішує питання діяльності підприємства в межах та порядку, визначених установчими документами.

З огляду на це, учасник (засновник) юридичної особи без надання банку запиту (дозволу) юридичної особи, оформленого відповідно до вимог чинного законодавства, не має права на отримання інформації, що становить банківську таємницю.

Чи можливо придбати в Україні іноземну валюту на підставі рішення іноземного суду?

Відповідно до статті 398 Цивільного процесуального кодексу України (надалі – ЦПК України) на підставі рішення іно-

земного суду та ухвали про надання дозволу на його примусове виконання, що набрала законної сили, суд видає виконавчий лист, який надсилається для виконання в порядку, встановленому законом.

Згідно зі статтею 17 Закону України “Про виконавче провадження” примусове виконання рішень здійснюється державною виконавчою службою на підставі виконавчих документів, визначених даним законом. Відповідно до цього закону підлягають виконанню державною виконавчою службою зокрема виконавчі листи, що видаються судами.

У підпункті ж) пункту 1 глави 2 розділу II Положення “Про порядок та умови торгівлі іноземною валютою”, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 10.08.2005 р. № 281, зазначається, що клієнти-резиденти купують іноземну валюту на підставі зокрема виконавчих документів, виданих на виконання рішень, передбачених Законом України “Про виконавче провадження”.

Таким чином, у разі, якщо суд України визнав та надав дозвіл на примусове виконання на території України рішення іноземного суду щодо стягнення коштів із резидента, купівля іноземної валюти здійснюватиметься на підставі виконавчого листа, що видається згідно зі статтею 398 ЦПК України на виконання рішення іноземного суду та ухвали суду України.

Чи може фізична особа-нерезидент придбати казначейські зобов'язання та куди їй необхідно звернутися?

Відповідно до частини 2 статті 2 Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок” (надалі – Закон) інвестори в цінні папери – це фізичні та юридичні особи, резиденти і нерезиденти, які набули права власності на цінні папери з метою отримання доходу від вкладених коштів та/або набуття відповідних прав, що надаються власнику цінних паперів відповідно до законодавства. Згідно зі статтею 11 Закону та Умов розміщення та погашення казначейських зобов'язань, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 05.09.2012 р. № 836, казначейські зобов'язання України розміщуються на добровільних засадах серед фізичних осіб. Тобто законодавство України не містить обмежень щодо можливості купівлі казначейських зобов'язань фізичними особами-нерезидентами.

При цьому згідно з пунктом 3 зазначеної вище постанови Кабінету Міністрів України встановлено, що генеральним агентом розміщення, доставки, інкасації, обслуговування обігу, погашення та зни-

щення казначейських зобов'язань є акціонерне товариство “Державний ощадний банк України”.

Яким чином можна визначити резидентність фізичної особи?

Визначення понять “резидент” і “нерезидент” та умови, на підставі яких встановлюється резидентність особи, закріплені Декретом Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” (надалі – Декрет). При віднесенні фізичних осіб, які є суб'єктами валютних правовідносин, до категорії резидентів або нерезидентів слід керуватися положеннями підпунктів 5 та 6 статті 1 Декрету.

Так, резиденти – це фізичні особи (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства), які мають постійне місце проживання на території України, у тому числі ті, що тимчасово перебувають за кордоном.

Нерезиденти – це фізичні особи (іноземні громадяни, громадяни України, особи без громадянства), які мають постійне місце проживання за межами України, в тому числі ті, що тимчасово перебувають на території України. Можливості розширеного тлумачення цих понять та переліку умов, за яких особи відносяться до категорії резидентів або нерезидентів, Декрет не передбачає.

Документи, що є підставою для постійного проживання громадянина України на території України чи іншої держави, визначені Законами України “Про громадянство України”, “Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України”, “Порядком оформлення і видачі паспорта громадянина України”, затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України від 13.04.2012 р. № 320, “Правилами оформлення і видачі паспорта громадянина України для виїзду за кордон і проїзного документа дитини, їх тимчасового затримання та вилучення”, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 31.03.1995 р. № 231.

У разі виїзду громадянина України на постійне проживання за кордон йому оформляється паспорт громадянина України для виїзду за кордон зі штампом “постійне проживання” та відповідним записом із зазначенням держави виїзду. Ця особа знімається з реєстрації місця проживання в Україні, про що робиться відмітка в паспорті громадянина України. Постійне проживання такого громадянина на Україні за кордоном підтверджується паспортом громадянина України для виїзду за кордон зі штампом “постійне проживання” та відповідним записом.

Отже, відмітка про виїзд на постійне

проживання із зазначенням країни виїзду в паспорті громадянина України є підтвердженням факту оформлення йому постійного проживання за кордоном і, виходячи з вимог Декрету, така особа є нерезидентом.

Відповідно до норм Закону України “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства” і положень “Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців і осіб без громадянства на території України”, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 15.02.2012 р. № 150, іноземні громадяни постійно проживають в Україні за своїми національними паспортами з відміткою про наявність дозволу на постійне проживання та посвідки на постійне проживання.

З огляду на це, іноземний громадянин, якому оформлено посвідку на постійне проживання в Україні і в паспортному документі якого, відповідно, стоїть відмітка про наявність дозволу на постійне проживання в нашій країні, є резидентом України.

Чи є директива Європейського Союзу обов'язковою для виконання її Україною?

Директива Європейського Союзу – це юридично обов'язковий акт, прийнятий компетентним органом Європейського Союзу, який є обов'язковим для кожної держави – члена Європейського Союзу.

Прийняття директиви породжує для держави Європейського Союзу обов'язок привести їх внутрішнє право у відповідність із нормативними приписами директиви. Ці заходи держави повинні здійснити протягом чітко визначеного часу: у директиві встановлено термін, до моменту закінчення якого норми національного права держав-членів мають бути гармонізовані відповідно до положень директиви.

Україна не є державою – членом Європейського Союзу, а тому директива Європейського Союзу буде обов'язковою для України лише з моменту набуття нею членства в Європейському Союзі.

Матеріали на замовлення журналу “Вісник НБУ” підготовлено юрисконсультом I категорії юридичного департаменту Національного банку України Сергієм ВОЙЧЕНКОМ та провідним юрисконсультом юридичного департаменту Національного банку України Євгеном ПИСТОГОВИМ.